

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ ADAYLARINA VOLEYBOL TEMEL TEKNİKLERİNİN ÖĞRETİMİNDE UYGULANAN FARKLI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ETKİSİ

Hakan SUNAY *
Nevin GÜNDÜZ *
Semiha DOLAŞIR *

ÖZET

Çalışmanın amacı, voleybol temel tekniklerinin öğretimde uygulanan komut ve yönlendirilmiş buluş yöntemlerinin karşılaştırılması yoluyla öğretmen adaylarının ilgili temel teknikleri öğrenmedeki başarısına olan etkisini incelemektir. Çalışma grubunu Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda 2000-2001 öğretim yılında Temel Voleybol-I dersine devam eden ikinci sınıf (10) bayan (20) erkek toplam 30 öğrenci oluşturmuştur. Öğrenci grubunun hiçbir üyesi daha önce voleybol oynamamış olup homojendir. Grupların voleybol temel tekniklerine yönelik ön test puanları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Çalışmada doğrudan gözlem kullanılarak her bir becerinin analizi yapılmış, voleybol antrenörleri ve uzmanlarca her bir temel teknığe ilişkin derecelendirme ölçeği hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçekle önce çalışma grubunun ön test verileri elde edilmiştir. Daha sonra öğrenciler yoklama cetvelinden bir atlayarak iki gruba ayrılmış 15 öğrenci; komut, 15 öğrenci ise yönlendirilmiş buluş yöntemi ile 14 hafta süren temel voleybol eğitimine devam etmişlerdir. Eğitim süreci, voleybol alanında üst düzey antrenörlük belgesine sahip, üniversite ortamında voleybol branşında ders vererek akademik çalışmalar yapan akademisyen ve aynı zamanda antrenör olan üç uzman tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın ön test ve son testine ilişkin veriler bu üç uzman tarafından elde edilmiştir. Uzmanların güvenilirliği için yapılan ön çalışmada sınıf içi korelasyon tekniği kullanılarak 1. uzman için: .92, 2. uzman için: .94 ve 3. uzman için: .95 güvenilirlik sonuçları elde edilmiştir. Buna göre uzmanların kendi aralarında tutarlı oldukları söylenebilir. Eğitim süresi olan 14 hafta sonunda ön testte uygulanan tekniklerin analizinden oluşan derecelendirme ölçeği ile son test verileri de elde edilmiştir. Verilerin analizinde grupların normal dağılım göstermesi ve varyansların homojen olmasından dolayı "t" testi, kullanılmıştır. Her iki grupta da 14 haftalık eğitim süresinin sonunda voleybol temel tekniklerin kazanımı açısından ilerleme saptanmış, ancak her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yapılan analizler sonucunda, voleybol temel tekniklerin öğretiminde kullanılan komut ve yönlendirilmiş buluş yöntemlerinin etkililiklerinin karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Anahtar sözcükler: Voleybol, Öğretim yöntemleri

* Ankara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

THE EFFECTS OF DIFFERENT TEACHING METHODS USED IN TEACHING BASIC VOLLEYBALL TECHNIQUES ON PHYSICAL EDUCATION CANDIDATES

ABSTRACT

The aim of this study is to examine of the effects of diferent teaching methods used in teaching basic volleyball techniques on physical education candidates. Subjects were 30 (20 male, 10 female) students taking lesson of basic volleyball in second year during 2000-2001 academic year of physical education and sports department in Ankara University. Subject never played volleyball and there were no statistical differences in pre-test so subjects were homogens Each of the skill was analyzed using direct observation techniques by three instructors. Evaluation scale was prepared by volleyball trainers and specialist for each tecniques. Pretest data were obtained by this evaluation scale Reliability of specialist was analyzed hy using intraclass correlation. Reliability values were .92 for the first instructor, .94 for the second instructor and .95for the third one.. The students were separated into two groups including 15 students by skipping one by one from attendance list. These techniques were taught to one of the groups by using command style and the other groups were taught by using guided discovery style for 14 weeks. At the end of the 14 weeks, post-test data were obtained by evaluation scale . T- test was used to analyze the data. Result of this study showed that command style and guided discovery style have an effective role on teaching volleyball tecniques($p < .05$). As a result of the analysis done to compare the styles in regards to effectiveness on learning of basic volleyball tecniques, no statistical differences was found between the two styles.

Key Words: Volleyball, teaching methods

GİRİŞ VE AMAÇ

Günümüzde milyonlarca taraftar ve sporcusu bulunan voleybol, uluslar arası alanda gün geçtikçe yayılan ve büyük ilgi gören bir spor dalıdır. Bu ilgi, ülkemizde voleybolu okullarda beden eğitiminin temel unsuru haline getirmiştir. Son yıllarda hem Milli takımlarda hem de kulüp takımları bazında uluslar arası alanda elde edilen başarılar direk olarak altyapı çalışmalarına yansımış ve voleybol'un daha fazla sayıda gencin ve çocuğun ilgi odağı haline gelmesine sebep olmuş, bu bağlamda voleybol 'da yetenek seçimi de oldukça önem kazanmıştır.

Spor eğitimini üniversiter bir yaklaşımla ele alan beden eğitimi ve spor yüksekokulları da voleybol'un gelişimine ivme kazandıran kurumların başında gelmektedir. Ancak, beden eğitimi ve spor yüksekokullarına giren kişinin gerekli nitelikleri kazanabilmesinde en önemli etken dinamik eğitim programlarının uygulanması ve hazırlanmasıdır. Öğrenme ve öğretme ilkeleri çerçevesinde bu uygulama sürecine en önemli katkıyı özgür düşüncüyü teşvik eden, yaratıcı problem çözme ilkelerini benimseten ve öğrenci merkezli ve öğretmen merkezli eğitime ağırlık veren öğretmenler sağlayacaktır (Demirhan,1992).

Çağımızda bir şeyin öğretimi belli ve tek bir ders kitabındaki sunuluşa ya da belli bir öğretmenin öğretimine bağlı ve bunlarla sınırlı olmaktan çıkmıştır. Bugün artık çok çeşitli öğrenme materyalleri, öğretilecek olan konunun değişik şekillerde sunma yolları ve farklı öğretim yöntemleri geliştirilerek eğitimcilerin hizmetine sunulmuştur (Bloom,1979).

Beden eğitimi ve spor alanında kabul gören öğretim yöntemleri, komut, alıştırma, eşli çalışma, kendini değerlendirme, katılım, yönlendirilmiş buluş ve problem çözmedir. Komut, alıştırma, eşli çalışma, kendini değerlendirme ve katılım yöntemlerinde öğretmen etkin, yönlendirilmiş buluş ve problem çözmede öğrenci etkindir. Komut bu yöntemler içerisinde öğretmeni yoğun olarak

merkeze alan bir yöntemdir. Bu yöntemde öğretmen etkinlikle ilgili tüm kararları verir. Öğrenci ise bu kararları izler ve kendinden isteneni yapar. Bu yöntemle uyarana çabuk tepki, zaman kullanımında etkililik, uyum, benzerlik ve güvenlik gibi konularda hedeflere ulaşılır (Karakaya, 2001). Dikkatin daha çok bireysel ve grup çalışmaları üzerinde yoğunlaştığı, öğrenci merkezli modern yöntemlerde öğrenciler yaratıcılığa, problem çözmeye ve kendi fikirlerini geliştirmeye ve bu fikirlerini ortaya koymaya güdülendirilmektedir (Küçükahmet, 1989). Yönlendirilmiş buluş yöntemi öğrencilere çevrelerini keşfedebilme, problemlere çözüm bulabilme, değişen koşullara esnek olabilme ve onlara uyum gösterebilme gibi olanakları sağlar (Harrison&Blakemore,1992; Tamer,1987).

Milli Eğitim Bakanlığının 1988'de hazırladığı eğitim programında (müfredat programı) kısaca özetlemeye çalışılan yaklaşımların en önemli öğeleri; öğretmen ve öğrenci nitelikleri, araç-gereç, ortam, öğretmen ve öğrenci niteliği, ipucu, düzeltme, pekiştirme, dönüt, öğrenci katılımı ve öğretim yöntemleridir (Klasik, alıştırma, eşli çalışma, kendini değerlendirme, katılım, yönlendirilmiş buluş, problem çözme) (Demirhan,1992).

Beden eğitimi ve spor yüksekokullarından mezun olacak aday beden eğitimi ve spor öğretmenleri ileride voleybol sporunun gelişimi ve teknik eğitim, öğretim ile yetenek seçiminde rol alacak kişi olarak bu eğitim döneminde, voleybol tekniklerinin öğretiminden kazanacağı olumlu davranışlar önemlidir. Bu çalışmanın amacı, voleybol temel tekniklerinin öğretimde uygulanan komut ve yönlendirilmiş buluş yöntemlerinin öğretmen adaylarının ilgili temel teknikleri öğrenmedeki başarısına olan etkisini incelemektir.

METOD

Çalışma grubunu Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda 2000-2001 öğretim yılında Temel Voleybol-I dersine devam eden ikinci sınıf (10) bayan (20) erkek toplam 30 öğrenci oluşturmuştur. Öğrenci grubunun hiçbir üyesi daha önce voleybol oynamamış olup homojendir. Grupların voleybol temel tekniklerine (parmak pas, manşet pas, servis, smaç, blok ve yere düşme tekniği) yönelik ön test puanları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Bu itibarla ders işlenen grubun tekniklere ilişkin becerileri yönünden denk oldukları söylenebilir.

Çalışmada doğrudan gözlem kullanılarak her bir becerinin analizi yapılmış, voleybol antrenörleri ve uzmanlarca her bir temel tekniğe ilişkin derecelendirme ölçeği hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçekle önce çalışma grubunun ön test verileri elde edilmiştir. Daha sonra öğrenciler yoklama cetvelinden birer atlayarak iki gruba ayrılmıştır 15 öğrenci komut, 15 öğrenci ise yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemleri ile 14 hafta süren temel voleybol eğitimine devam etmişlerdir. Eğitim süreci, voleybol alanında üst düzey antrenörlük belgesine sahip, üniversite ortamında voleybol branşında ders vererek akademik çalışmalar yapan akademisyen ve aynı zamanda antrenör olan üç uzman tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın ön test ve son testine ilişkin veriler bu üç uzman tarafından elde edilmiştir. Uzmanların güvenilirliği için yapılan ön çalışmada sınıf içi korelasyon tekniği kullanılarak 1. uzman için: .92, 2. uzman için: .94 ve 3. uzman için :.95 güvenilirlik sonuçları elde edilmiştir. Buna göre uzmanların kendi aralarında tutarlı oldukları

delirlenmiştir. Eğitim süresi olan 14 hafta sonunda ön testte uygulanan tekniklerin analizinden oluşan derecelendirme ölçeği ile son test verileri de elde edilmiştir. Komut ve yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemlerine ilişkin öntest ve sontest puanlarının analizinde ilişkili örneklem için t-testi kullanılmıştır. Diğer bir deyişle deneklerin tekrarlı ölçümleri alınmıştır. Aynı deneklerin bir deneysel işlemin öncesi ve sonrasında bağımlı değişkene ilişkin tekrarlı ölçümleri söz konusudur. Komut ve yönlendirilmiş buluş yöntemlerinin birbiri ile karşılaştırılmasında da ilişkisiz örneklem için t-testi kullanılmıştır. Araştırma da iki farklı denek grubunun iki ayrı deneysel koşıldan sadece birinde bulunması ve orada ölçülmesini gerektiren tek faktörlü gruplararası desen söz konusudur. Deneklerin farklı işlem koşullarında bulunduğu bu çalışma da bağımlı değişkene ilişkin elde edilen iki ölçüm (komut yöntemi ile işlenen dersten elde edilen voleybol temel tekniklerinin kazanımına ilişkin puanlar ile, yönlendirilmiş buluş yöntemi ile işlenen dersten elde edilen voleybol temel tekniklerinin kazanımına ilişkin puanlar) birbirinden ilişkisizdir. Deneysel bir çalışma kapsamında yansız olarak seçilen iki grupta iki ayrı yöneme göre aynı içerik için eğitim yapılmış ve çalışmanın sonunda yöntemler arasında etkililiğin değerlendirilmesi söz konusudur.

BULGULAR

Voleybol temel tekniklerin öğretiminde komut öğretim yöntemi ile ders işleyen grubun ön test ve son test sonuçları tablo 1 'de verilmiştir.

Tablo 1: Voleybol Temel Tekniklerin Öğretiminde Komut Yönteminin Ön Test ve Son Test Sonuçları (t testi)

Değişkenler	N	X	S	t	P
Ön-test	15	76.13	15.65	.556	.032
Son-Test	15	78.73	6.20		

($p < .05$)

Tablo 1 de görüldüğü üzere, komut öğretim yöntemi ile eğitim alan grubun voleybol temel teknikleri öğreniminde anlamlı bir artış görülmektedir. Öğrencilerin uygulama öncesi puanlarının ortalaması $x = 76.13$ iken, komut öğretim yöntemi ile yürütülen derslerden sonra ortalamalarının $x = 78.73$ 'e yükseldiği görülmektedir. Bu bulgu komut öğretim yönteminin voleybol temel teknikleri öğretiminde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Voleybol temel tekniklerinin öğretiminde yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemi ile ders işleyen grubun ön test ve son test sonuçları tablo 2 'de verilmiştir.

Tablo 2: Voleybol Temel Tekniklerin Öğretiminde Yönlendirilmiş Buluş Öğretim Yönteminin Ön Test ve Son Test Sonuçları (t testi)

Değişkenler	N	X	S	t	P
Ön-test	15	68	14.22	.819	.000
Son-Test	15	73	7.72		

($p < .05$)

Tablo 2 de görüldüğü üzere, yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemi ile eğitim alan grubun voleybol temel teknikleri öğreniminde anlamlı bir artış görülmektedir. Öğrencilerin uygulama öncesi puanlarının ortalaması $x = 68$ iken, yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemi ile yürütülen derslerden sonra ortalamalarının $x = 73$ e yükseldiği görülmektedir. Bu bulgu yönlendirilmiş buluş öğretim yönteminin voleybol temel teknikleri öğretiminde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 1 ve tablo 2'de görüldüğü gibi iki yöntemin de (komut ve yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemi) voleybol temel tekniklerin öğretiminde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu iki yöntemin etkililiğinin karşılaştırılmasında da "Bağımsız Gruplar için t-testi" yapılmış ve analiz sonuçları tablo 3 'de verilmiştir.

Tablo 3: Voleybol Temel Tekniklerin Öğretimde Komut Öğretim Yöntemi ile Yönlendirilmiş Buluş Öğretim Yönteminin Etkililiğinin Karşılaştırılması

Değişkenler	N	X	S	t	P
Komut	15	.40	13.25	.82	.421
Yönlendirilmiş Buluş	15	-3.14	9.92		

($p > .05$)

Tablo 3'de görüldüğü üzere, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına voleybol temel tekniklerinin öğretiminde kullanılan iki yöntemin birbiriyle karşılaştırılmasında (komut ve yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemi) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Eğitim sistemi içerisine giren bireyin gerekli nitelikleri kazanabilmesinde en önemli etken dinamik eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasıdır. Bu uygulama sürecine en önemli katkıyı özgür düşünceyi teşvik eden, yaratıcı, problem çözme ilkelerini benimseten, öğrenci merkezli ve öğretmen merkezli eğitime ağırlık veren öğretmenler sağlayacaktır (Demirhan,1992). Etkili bir öğretimde, öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemlerinin önemli bir yeri vardır (Çakmak, 2001).

İki farklı öğretim yönteminin (komut, yönlendirilmiş buluş) voleybol temel tekniklerinin öğretiminde başarıya etkisini incelemek amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda emir-komut ve yönlendirilmiş buluş yönteminin voleybol temel tekniklerinin öğretiminde etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bu iki yöntemin voleybol temel tekniklerinin öğretimindeki etkililiğinin birbiriyle karşılaştırılması amacıyla yapılan analizler sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir üstünlük saptanmamıştır.

Psikomotor alana ilişkin öğretim yöntemlerinin etkililiğini incelemek amacıyla yapılmış bir çok araştırma sonuçları, yöntemler arasında fark bulunmadığını vurgulamaktadır (Goldberger ve ark.1982, Goldberger&Gerney 1986; Goldberger,1991). Örneğin Salter ve Graham golf öğretiminde komut ve yönlendirilmiş buluş yöntemlerini karşılaştırmışlar ve iki yöntem arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır (Silverman,1991 akt. Karakaya ve ark, 2001). Bununla birlikte,

Goldberger ve ark (1982) yılında yaptıkları çalışmada, hokey öğretiminde komut, eşli ve katılım yöntemlerinin etkililiğini incelemiş ve üç yöntemin de hareketin öğretiminde etkili olduğunu ancak birbirleri ile karşılaştırıldıklarında yöntemler arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir. Yine Goldberger ve ark. (1986;1991) yılında yaptıkları benzer bir çalışmada da aynı yöntemlerin etkililiğini incelemişler ve becerinin temel düzeyde öğretilmesinde alıştırmaya yönteminin etkin olduğu, becerinin mükemmel düzeyde öğretilmesinde ise katılım yönteminin etkin olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre öğretimde kullanılan yöntemler arasında belirgin bir üstünlüğün bulunmadığı bununla birlikte sporun veya herhangi bir etkinliğin farklı yönleri hedefe bağlı olarak değiştiğinden (Tüzemen, 2001) bir hareketin öğretiminde birden fazla yöntem kullanılmalıdır(Goldberger&Gerney,1986). Diğer bir deyişle etkin bir öğretim için yöntem zenginliğine gitme artık evrensel bir kural haline gelmiştir (Küçükahmet,1989).

Sonuç olarak günümüze kadar yapılmış araştırmalar ve bu araştırma sonuçlarına göre öğretimde kullanılan yöntemler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu çalışma da sadece komut ve yönlendirilmiş buluş öğretim yöntemlerinin psikomotor gelişime etkileri incelenmiştir, bu yöntemlerin bilişsel ve duyuşsal alanlar üzerine etkilerinin incelendiği araştırmalarında yapılması yararlı olabilecektir.

Bununla birlikte öğretimde başarıyı etkileyen öğretmen tutumları, öğrenci etkileşim modelleri, vb. faktörlerin incelendiği çalışmaların yapılması yararlı olabilir.

KAYNAKLAR

1. Bloom, S.B. (1979). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme .Çev.Durmuş Ali Özçelik.Milli Eğitim Basımevi. Ankara.
2. Çakmak, M. (2001). Etkili Öğretimin Gerçekleşmesinde Öğretmenin Rolü, Çağdaş Eğitim Dergisi, 274, s: 22-26
3. Demirhan, G. (1992). Günlük Ders Planının İşleniş Aşamaları ve Öğretmen Davranışları II. Ulusal Spor Bilimleri Kongresi. 20-22 Kasım Ankara.s:362-366.
4. Goldberger, M.;Gerney, P. ; Chamberlain, J. (1982). The Effect of Three Style of Teaching on Psikomotor Performance and Social Skill Development of Fifth Grade Children. Research Quarterly for Exercise and Sport. 53, 2, p:116-124
5. Goldberger, M.;Gerney, P. (1986). The Effect of Direct Teaching Styles on Motor Skill Acquisition of Fifth Grade Children. Research Quarterly for Exercise and Sport. 57, 3, p:215-219.
6. Goldberger, M. (1991). Research on Teaching in Physical Education : A Commentary on Silverman's Review. Research Quarterly for Exercise and Sport. 62, 4, p:369-373.
7. Harrison ; M.J. ; Blakemore ,L.C.(1992) , Instructional Stratejies for Secondary School Physical Education. Wm.C. Brown Publishers.USA. p:266-270
8. Karakaya, V. ve ark, (2001). Cimnastikte Çember Becerisinin Öğretiminde Komut ve Alıştırma yöntemlerinin Erişkiye Etkisi, 11. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu.,21-23 Aralık, Bursa, s:322-331.
9. Küçükahmet L. (1989) Öğretimde İlke ve Yöntemler. Gazi Üniversitesi Yayınları Ankara s.38
10. Mosston, M.; Asworth, S. (2001). Beden Eğitimi Öğretimi, Çev: Eda Tüzemen, Bağırhan yayınevi, Ankara, s:300.
11. Tamer, K.; Özer,U (1987). Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara